

POSTANOWIENIE

Dnia 14 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania T.G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 14 grudnia 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach
z dnia 30 czerwca 2022 r., sygn. akt X Ua 2/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od T.G. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z ustawowymi odsetkami z art. 98 § 1¹ k.p.c.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 października 2021 r. Sąd Rejonowy Katowice - Zachód w Katowicach oddalił odwołanie T.G. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C, z dnia 6 września 2018 r. odmawiającej o zwiększenia jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy.

W sprawie ustalono, że orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS z dnia 28 kwietnia 1998 r. ustalono u ubezpieczonego 70% stałego uszczerbku na zdrowiu spowodowanego skutkami wypadku w pracy z dnia 12 maja 1974 r.

W orzeczeniu z dnia 24 września 2010 r. ponownie ustalono u odwołującego się 70% stałego uszczerbku na zdrowiu spowodowanego skutkami wypadku przy pracy z dnia 12 maja 1974 r. i decyzją z dnia 18 listopada 2010 r. organ rentowy odmówił odwołującemu się prawa do jednorazowego odszkodowania. Wyrokiem z dnia 22 maja 2012 r. Sąd Rejonowy Katowice-Zachód w Katowicach oddalił odwołanie od powyższej decyzji.

W dniu 29 maja 2018 r. odwołujący się złożył ponowny wniosek o wydanie orzeczenia. Orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS z dnia 5 lipca 2018 r. ustalono u ubezpieczonego 70% stałego uszczerbku na zdrowiu spowodowanego skutkami wypadku w pracy z dnia 12 maja 1974 r. Komisja lekarska ZUS orzeczeniem z dnia 3 września 2018 r. podtrzymała w całości ustalenia lekarza orzecznika.

U odwołującego się występują organiczne zaburzenia urojeniowe oraz nabyte, wtórne, znaczne zaburzenia procesów poznawczych. Stopień nasilenia i charakter dolegliwości psychicznych ubezpieczonego upośledza jego funkcjonowanie w stopniu powodującym 70% stałego uszczerbku na zdrowiu. Ustalony u niego wcześniej uszczerbek na zdrowiu nie uległ pogorszeniu. Ustalenie to Sąd oparł na opinii dwóch zespołów biegłych z zakresu psychiatrii i psychologii, którzy na podstawie analizy akt sprawy i dokumentacji medycznej, a także jego badania doszli do analogicznych wniosków, tj. uznali, że stały uszczerbek na zdrowiu ubezpieczonego nie uległ zwiększeniu i wynosi 70% a nadto, że winien być ustalony w oparciu o pozycję 9b tabeli stanowiącej załącznik do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad orzekania o stałym lub długotrwałym uszczerbku na zdrowiu, trybu postępowania przy ustalaniu tego uszczerbku oraz postępowania o wypłatę jednorazowego odszkodowania (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 233), gdzie wymienia się encefalopatię ze zmianami charakterologicznymi w zależności od stopnia, dla których maksymalny uszczerbek może wynosić właśnie 70%.

Sąd Okręgowy w Katowicach, wyrokiem z dnia 30 czerwca 2022 r., oddalił apelację odwołującego się od wyroku Sądu Rejonowego, dzieląc ustalenia faktyczne i ich ocenę dokonane przez ten Sąd.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Okręgowego odwołujący się zarzucił nieważność postępowania:

1) wobec naruszenia art. 367 § 3 k.p.c., przez błędne jego niezastosowanie i wydanie wyroku w dniu 30 czerwca 2022 r. na posiedzeniu niejawnym w składzie jednoosobowym, co było prawnie niedopuszczalne, a tym samym „skład sądu nie był prawidłowo obsadzony”, skoro powyższy przepis przewiduje rozpoznanie apelacji w składzie trzech sędziów i stanowi, że sąd rozpoznaje sprawę w składzie trzech sędziów a na posiedzeniu niejawnym sąd orzeka w składzie jednego sędziego z wyjątkiem wydania wyroku;

2) albowiem strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.):

a/ przez nieustanowienie dla odwołującego pełnomocnika się z urzędu do działania w jego imieniu w niniejszej sprawie z uwagi na stan zdrowia i nieporadność życiową, (tj. art. 86 i nast. k.p.c. oraz art. 117 i art. 118 k.p.c.),

b/ przez nieodroczenie rozprawy w dniu 28 października 2021 r. z powodu przewidywanego pobytu T.G. w szpitalu od 26 października 2022 r. (gdzie miał się stawić na zabieg) i niemożności uczestnictwa w rozprawie i obrony jego praw, mimo złożenia wniosku przed terminem rozprawy i wydanie wyroku w tym dniu, przez co naruszono art. 214 k.p.c. i art. 214¹ k.p.c. i niewłaściwe ich nie zastosowano – „o konieczności odroczenia rozprawy, jeśli było nieprawidłowe doręczenie lub nieobecność strony jest wywołana nadzwyczajnym wydarzeniem lub inną znaną sądowi przeszkodą a w okresie pandemii i rok od jej zakończenia nie obowiązuje wymóg przedstawienia zaświadczenia lekarza sądowego dla usprawiedliwienia nieobecności z powodu choroby /sąd dysponował wnioskiem o odroczenie z powodu konieczności stawienia się do szpitala na zabieg/”

Skarżący zarzucił także:

1/ naruszenie prawa materialnego, tj. art. 11 ust. 1 ustawy i art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 2189), przez ich błędne niezastosowanie, „które stwierdzają, że ubezpieczonemu, który doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu z tytułu wypadku przy pracy przysługuje jednorazowe odszkodowanie lub odszkodowanie z tytułu pogorszenia stanu zdrowia, o co najmniej 10 punktów procentowych, co skutkuje koniecznością podwyższenia jednorazowego odszkodowania w związku z wypadkiem przy pracy,

któremu skarżący uległ w dniu 12.05.1974 r. doznając poważnego urazu głowy na dole w kopalni”;

2/ naruszenie przepisów postępowania:

a) art. 378 § 1 k.p.c., przez błędne jego niezastosowanie i nierozpoznanie zarzutów apelacji, które miało istotny wpływ na treść orzeczenia „poprzez pominięcie uzupełniającej opinii biegłych, która powinna być wydana po złożeniu zastrzeżeń przez stronę, aby biegli w sposób niebudzący wątpliwości odpowiedzieli na zastrzeżenia zgłoszone przez wnioskującego w piśmie z dnia 28.06.2021 r. na złe badanie, nieuwzględnienie wnoszonych zastrzeżeń co do braku samodzielnej egzystencji, co miało istotne znaczenie dla końcowego rozpoznania sprawy i wpłynęło w sposób bezpośredni na końcowe orzeczenie”;

b) art. 233 k.p.c., które miało istotny wpływ na treść orzeczenia, polegające na dokonaniu oceny opinii biegłych w sposób dowolny, a nie swobodny bez uwzględnienia wiedzy powszechnej i doświadczenia życiowego poprzez bezkrytyczne przyjęcie opinii biegłych w szczególności z dnia 24 maja 2021 r. i niewyjaśnienie zastrzeżeń składanych przez stronę do tej opinii w piśmie z dnia 28 czerwca 2021 r. i do innych opinii oraz niepoddanie tych zastrzeżeń analizie - wbrew treści powołanego w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 4 lipca 2018 r., III AUa 1328/17, nakazującego sądowi wskazanie w uzasadnieniu, czy biegły wyjaśnił wątpliwości zgłaszane przez stronę, co nie miało miejsca w tym przypadku, albowiem Sąd w uzasadnieniu nie odniósł się do tych zastrzeżeń w ogóle, nie wyjaśnił ich w żadnym razie oraz nie uzasadnił i nie stwierdził, że te zastrzeżenia zostały wyjaśnione zwłaszcza, że Sąd nie dopuścił opinii uzupełniającej po 24 maja 2021 r., ale przyjął bezkrytycznie opinie przy błędnych założeniach biegłych dotyczących funkcjonowania skarżącego w środowisku bez uwzględnienia braku samodzielnej egzystencji, co miało istotny wpływ na treść wyroku, albowiem przyjęcie prawidłowych założeń przez biegłych i sąd - ewentualnie po przesłuchaniu zawnioskowanych świadków - mogłoby doprowadzić do innego wyroku w tej sprawie i uwzględnienia odwołania od decyzji ZUS albo uchylecia wyroku pierwszej instancji”;

c) polegające na nieodroczeniu rozprawy w dniu 28 października 2021 r., co do której był złożony - przed terminem rozprawy - wniosek o jej odroczenie z

powodu planowanego przyjęcia do szpitala i niemożności w związku z tym stawiennictwa na rozprawie i obrony swych praw oraz interesów „poprzez ustanowienie pełnomocnika, który zaprezentowałby stanowisko przed sądem na rozprawie lub w pismach procesowych oraz przedstawiłby dowody lub wnioski dowodowe oraz osobiście stawiłby się w sądzie na rozprawie lub wraz ze skarżącym w celu obrony jego praw, czego sąd pierwszej instancji pozbawił T.G., który jest osobą nieporadną, schorowaną, w mocno podeszłym wieku, czego nie konwalidował i nie naprawił sąd drugiej instancji, albowiem nie uchylił wyroku do ponownego rozpoznania ani nie przyznał powodowi pełnomocnika z urzędu dla obrony jego praw w niniejszym postępowaniu wbrew obowiązującym przepisom prawa, które na to zezwalały”;

d) art. 214 i art. 214¹ k.p.c., które miało istotny wpływ na treść orzeczenia, polegające na pozbawieniu powoda T.G. możliwości obrony jego praw poprzez nieodroczenie rozprawy w dniu 28 października 2021 r. z powodu choroby i pobytu w szpitalu oraz wydaniu na tym posiedzeniu końcowego rozstrzygnięcia, co skutkowało brakiem możliwości wcześniejszego złożenia wniosków dowodowych już na etapie postępowania w pierwszej instancji i wcześniejszego przesłuchania świadków i biegłych w celu usunięcia wątpliwości i błędnych ustaleń biegłych, złożenia dokumentów i przedstawienia stanowiska, co stanowiło bezwzględną przyczynę odwoławczą i nieważność postępowania opisaną wyżej;

e) „art. 15” ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.; dalej także ustawa COVID-19), które miało istotny wpływ na treść orzeczenia polegające na tym, że Sąd drugiej instancji rozpoznający apelację wydał wyrok na posiedzeniu niejawnym, nie informując stron o posiedzeniu niejawnym, bez zawiadomienia strony o takim zamiarze sądu, uniemożliwiając w ten sposób zaprezentowanie stanowiska i dowodów przed wydaniem wyroku w drugiej instancji i dowodów w sprawie osobiście lub przez pełnomocnika ustanowionego z urzędu lub ewentualnie z wyboru, który jako fachowiec przedstawiłby Sądowi profesjonalnie stanowisko i poprowadził sprawę,

czym pozbawiono skarżącego możliwości obrony jego praw powodując nieważność postępowania”;

f) art. 86 i nast. k.p.c., art. 117 i art. 118 k.p.c., przez jego błędne niezastosowanie, które miało istotny wpływ na treść orzeczenia, polegające na pozbawieniu odwołującego się możliwości obrony jego praw przez nieustanowienie mu pełnomocnika z urzędu dla obrony jego praw w niniejszym postępowaniu „jako dla osoby nieporadnej, schorowanej, w podeszłym wieku, która z pewnością sama nie była w stanie poprowadzić niniejszej sprawy a brak fachowego pełnomocnika ustanowionego w sprawie przez sąd z urzędu wpłynął na brak możliwości obrony praw skarżącego, bo sąd zamiast przyznać mu pełnomocnika z urzędu, który mógłby w tej sprawie aktywnie działać, mieć wgląd do akt sprawy i bronić interesów ubezpieczonego, co mogło mieć istotny wpływ na treść wyroku”;

g) art. 261 k.p.c., polegające na braku przeprowadzenia postępowania dowodowego w postaci przesłuchania świadków dzieci odwołującego się B. i K. G., którzy mieli bezpośrednią wiedzę i informacje dotyczące bieżącego funkcjonowania skarżącego w ostatnich latach w środowisku i braku samodzielnej egzystencji i niemożliwości samodzielnego funkcjonowania, „co mogłoby wykazać i z pewnością wykazałoby, bo tylko dzięki codziennej pomocy dzieci ubezpieczony nadal funkcjonuje w dotychczasowym środowisku i nie korzysta ze stacjonarnej placówki opieki oraz pomocy wyspecjalizowanych opiekunów pomocy środowiskowej, że ubezpieczony nie jest zdolny do samodzielnej egzystencji, wbrew założeniu biegłych w opinii, a to skutkowałoby koniecznością uchylecia decyzji ZUS i przyznania odszkodowania za pogorszenie stanu zdrowia z tytułu wypadku przy pracy z dnia 12.05.1974 r.”;

h) art. 286 k.p.c., które miało istotny wpływ na treść orzeczenia, polegające na „braku ustalenia” przez biegłych w opinii i wyjaśnienia zgłoszonych zastrzeżeń – „czy brak samodzielnej egzystencji skutkuje powiększeniem uszczerbku na zdrowiu z tytułu wypadku przy pracy o co najmniej 10 punktów procentowych a w konsekwencji przyznaniem odszkodowania za zwiększony uszczerbek na zdrowiu i pogorszenie stanu zdrowia”;

i) Prawa o ustroju sądów powszechnych, które miało istotny wpływ na treść orzeczenia polegające na braku protokołów losowania według SLPS, tj. systemu

losowego przydziału spraw sędziom w obu instancjach, jak nakazują przepisy Prawa o ustroju sądów powszechnych, co pozbawiło odwołującego się możliwości sprawdzenia prawidłowości obsadzenia składu sądu w obu instancjach zgodnie z ustrojową zasadą losowego przydziału spraw sędziom a w konsekwencji powstały wątpliwości co do prawidłowości obsady Sądu w obu instancjach, co może powodować nieważność postępowania w przypadku stwierdzenia takiej wadliwości i braku losowego przydziału spraw sędziom w tej sprawie „z innego powodu aniżeli opisanego wyżej z powodu wadliwego składu sądu i wydania wyroku na posiedzeniu w jednoosobowym składzie „oraz udostępnienie ubezpieczonemu niekompletnych i wybiórczych akt sprawy składających się głównie z tych dokumentów, które zostały mu przesłane jako stronie, nie zawierających żadnych protokołów SLPS, zarządzeń o wyznaczeniu składu sądu, innych zarządzeń, postanowień i innych dokumentów, które mogłyby mieć wpływ na ocenę prawidłowości wydanych decyzji i orzeczeń w tej sprawie”;

j) art. 316 § 1 k.p.c., które miało istotny wpływ na treść orzeczenia, polegające na wydaniu orzeczenia w drugiej instancji na podstawie nieaktualnych opinii biegłych, „sprzed roku czasu i wcześniejszych” oraz dokonywaniu ustaleń stanu zdrowia i uszczerbku na zdrowiu na podstawie nieaktualnych opinii przy braku aktualnej dokumentacji lekarskiej w sytuacji, gdy ubezpieczony systematycznie chodzi do lekarza psychiatry w związku z chorobą mającą związek z wypadkiem przy pracy, zaburzeniami psychicznymi i stanem swego zdrowia, zażywa stale przepisywane leki a doświadczenie życiowe nie pozwala na przyjęcie, aby od 28 kwietnia 1998 r., kiedy to ustalono 70 % uszczerbku, a więc ponad 24 lata temu, nie nastąpiło zwiększenie uszczerbku na zdrowiu co najmniej o 10 punktów procentowych, co nie pozwalało na przyjęcie właściwych założeń odnośnie do rzeczywistego uszczerbku na zdrowiu wywołanego wypadkiem przy pracy, zwłaszcza że do chwili wydania wyroku z dnia 30 czerwca 2022 r. nie wyjaśniono w żaden sposób zastrzeżeń do opinii z dnia 24 maja 2021 r. wniesionych pismem procesowym z dnia 28 czerwca 2021 r., które nigdy nie doczekało się wyjaśnienia, oceny czy analizy przez Sąd ani przez biegłych.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z powodu konieczności uchylecia zaskarżonego wyroku z dnia 30 czerwca 2022 r., co do

którego zachodzi nieważność postępowania przede wszystkim z powodu wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym w jednoosobowym składzie, wbrew przepisom prawa, „i wielu innych naruszeń przepisów prawa procesowego a także materialnego, które miały wpływ na wynik końcowy sprawy.”

Organ rentowy, w odpowiedzi na skargę, wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na nieważność postępowania oraz ze względu na jej oczywistą zasadność.

I. Zarzucana nieważność postępowania polega, według skarżącego, na pozbawieniu odwołującego się możliwości obrony jego praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Zarzut ten odnosi się (także) do uchybienia Sądu pierwszej instancji (nieodroczenie rozprawy w dniu 28 października 2021 r. mimo przewidywanego pobytu T.G. w szpitalu od 26 października 2022 r. i niemożności uczestnictwa w rozprawie, o czym Sąd został powiadomiony przed terminem rozprawy). W związku z tym podkreślić należy, że w zakresie kontroli Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym co do zasady znajduje się postępowanie przed Sądem drugiej instancji. Wobec tego Sąd Najwyższy może uwzględnić nieważność postępowania przed Sądem pierwszej instancji pośrednio, to jest w ramach rozpoznawania zarzutu naruszenia art. 386 § 2 k.p.c., pod warunkiem, że naruszenie to miało wpływ na rozstrzygnięcie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2016 r., II CSK 447/15, LEX nr 2023849). Takiego zrzutu nie postawiono w skardze kasacyjnej, a należy przypomnieć, że stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy, za wyjątkiem nieważności postępowania, rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach

zaskarżenia oraz w granicach podstaw, co oznacza, że musi ograniczyć się do rozpoznania zarzutów naruszenia konkretnych przepisów prawa materialnego lub procesowego wskazanych w podstawach kasacyjnych.

II. Jeśli natomiast chodzi o pozbawienie możliwości obrony swoich praw przez nieustanowienie dla odwołującego się pełnomocnika z urzędu, to należy stwierdzić, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, odmowa ustanowienia dla strony pełnomocnika z urzędu co do zasady nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony swych praw. Inaczej jest wtedy, gdy strona swoim zachowaniem wykazuje nieznaną reguł postępowania lub nieporadność, prowadzącą do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 lipca 2000 r., I CKN 787/00, LEX nr 1170494 oraz z dnia 2 grudnia 2015 r., IV CZ 58/15, LEX nr 1973561; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 marca 2005 r., III CSK 533/04, niepublikowane; z dnia 12 września 2007 r., I CSK 199/07, LEX nr 461625; z dnia 16 kwietnia 2008 r., V CSK 564/07, LEX nr 424339; z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 50/08, LEX nr 424321; z dnia 14 lutego 2013 r., II CSK 385/12, LEX nr 1314387). Stosownie do jeszcze dalej idącego poglądu, pozbawienie możliwości obrony interesów spowodowane tą przyczyną występuje tylko w rzadkich i wyjątkowych przypadkach oczywiście wadliwej oceny zdolności poznawczych, intelektualnych i komunikacyjnych strony, która jest tak dalece nieporadna, że jej osobiste uczestnictwo i obrona interesów w postępowaniu jest jedynie formalnym pozorem (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 167/13, LEX nr 1433563). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się również, że choroba lub inna ułomność psychiczna strony sama przez się nie powoduje nieważności postępowania z powodu niemożności obrony przez stronę swych praw (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 50/08, LEX nr 424321; z dnia 19 lutego 2010 r., IV CSK 318/09, LEX nr 678016). Nieważność taka zachodzi wtedy, gdy strona, której odmówiono ustanowienia pełnomocnika z urzędu, ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest w stanie podjąć racjonalnej obrony swych praw w postępowaniu sądowym (por. wyroki Sądu Najwyższego: przywołany wyżej - z dnia

14 lutego 2013 r., II CSK 385/12; przywołane wyżej postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2015 r., IV CZ 58/15). W dotychczasowym orzecznictwie sądowym o nieporadności strony świadczyły i za wyjątkowością sytuacji przemawiały między innymi: niepełnosprawność strony, niesłyszającej i niemówiącej od dzieciństwa z bardzo dużą wadą wzroku, która poza złożeniem pism procesowych przygotowanych przez pracowników stowarzyszenia, wspomagającego osoby głuchonieme nie zgłosiła żadnego wniosku dowodowego oraz nie zażądała wezwania biegłych na rozprawę celem uzupełnienia wydanych opinii lub wyjaśnienia wątpliwości (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2011 r., I UK 293/10, LEX nr 811821), głęboka choroba psychiczna (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2005 r., II UK 271/04, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 95), ukończenie przez stronę jedynie szkoły podstawowej specjalnej oraz rozpoznanie u niej przez biegłych upośledzenia umysłowego, prymitywnego rozumienia sytuacji społecznych, słabego poziomu wiadomości ogólnych oraz zaburzenia psychicznego przy jednoczesnym braku jakiejkolwiek inicjatywy dowodowej oraz niestosowaniu się do treści kierowanych do niej wezwań (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2014 r., I UK 363/13, LEX nr 1482341). W wyroku z dnia 11 października 2002 r., IV CSK 174/07 (LEX nr 438145) Sąd Najwyższy przyjął, że jeżeli powód, pomimo swej niepełnosprawności, wykazał w dotychczasowym postępowaniu aktywność, a także znajomość prawa w stopniu wskazującym na umiejętne popieranie powództwa, to zarzut uchybienia przepisom art. 5 k.p.c. i 212 k.p.c. zawarty w skardze kasacyjnej, należy uznać za niezasadny.

W niniejszej sprawie nie można uznać, że zachodziła którakolwiek z sytuacji opisanych wyżej, uzasadniających konieczność ustanowienia pełnomocnika z urzędu. Skarżący wykazywał aktywność procesową w niniejszym postępowaniu. Zgłosił w piśmie z dnia 20 czerwca 2019 r. zarzuty do opinii biegłych A.Z. i A.B., wskazując że nie zgadza się z wnioskami końcowymi opinii, jakoby w stanie jego zdrowia nie nastąpiła żadna zmiana. Wskazał, że zmiany uległy także jednostki chorobowe rozpoznane u niego. Jego zdaniem, skoro w 1985 r. rozpoznano u niego postępujący zespół psychoorganiczny charakteropatyczny pourazowy z początkiem otępienia, to nie jest możliwe, aby od tego czasu nie nastąpiła żadna zmiana. Następnie odwołujący się podtrzymał swoje zastrzeżenia do uzupełniającej

opinii biegłych w piśmie z dnia 30 listopada 2019 r., wnosząc jednocześnie o dopuszczenie dowodu z opinii innych biegłych. Po dopuszczeniu i przeprowadzeniu przez Sąd pierwszej instancji dowodu z opinii innych biegłych z zakresu psychologii i psychiatrii odwołujący się także złożył zastrzeżenia, wskazując, że nie zgadza się z jej wnioskami. Jego zdaniem, biegli błędnie przyjęli, iż jest on zdolny do samodzielnej egzystencji, wskazał, że w czynnościach życia codziennego wymaga stałej pomocy swoich dzieci. Podjęte czynności potwierdzają jego orientację co do prawa materialnego stanowiącego podstawę zgłoszonego roszczenia i co zasad dowodzenia okoliczności faktycznych umożliwiających subsumcję pod normy z art. 11 ust. 1 ustawy i art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

III. Kolejnym zarzutem w przedmiocie nieważności postępowania (z art. 379 pkt 4 k.p.c.) jest naruszenie art. 367 § 3 k.p.c., przez wydanie przez Sąd drugiej instancji wyroku na posiedzeniu niejawnym w składzie jednoosobowym.

Należy zatem przypomnieć, że Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (LEX nr 3523123), której nadano moc zasady prawnej, uznał, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego, ukształtowanym na podstawie art. 15zzs1 ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19, ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Istotne jest jednak, że według Sądu Najwyższego przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia, co wiąże się z oceną skutków orzeczeń wydanych po dniu 26 kwietnia 2023 r. w składach jednoosobowych, gdy w świetle Kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 45 Konstytucji RP właściwy był skład kolegialny. Uznanie wszystkich orzeczeń wydanych do dnia 26 kwietnia 2023 r. w składzie, o którym mowa w art. 15zzs1 ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19, za dotknięte nieważnością z uwagi na naruszenie prawa strony do sądu wskutek wydania orzeczenia przez sąd orzekający w składzie jednoosobowym, zostało ocenione przez Sąd Najwyższy za niepożądane ze społecznego punktu widzenia. Zmuszałoby bowiem wielu obywateli do ponoszenia kosztów i trudów ponownego

rozpoznawania spraw lub powtarzania postępowań już zakończonych niezależnie od tego, czy z perspektywy prawa materialnego rozstrzygnięcie było rzeczywiście wadliwe. Ponadto możliwość wzruszania orzeczeń tylko z powodu dotychczasowego respektowania regulacji art. 15zzs1 ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19 - bez uwzględnienia kontekstu konstytucyjnego - nadszarpnęłaby również wizerunek sądów. Z tych względów, w pełni akceptując argumentację zawartą chociażby w uchwale pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2014 r., BSA I-4110-4/13 (OSNC 2014 nr 5, poz. 49), Sąd Najwyższy uznał, że ochrona dobra i interesów obywateli, jako najwyższa wartość konstytucyjna (art. 1 Konstytucji RP), a także powaga władzy sądowniczej i jej znaczenie w działalności państwa, nakazuje znieść wsteczne skutki wykładni, która legła u podłoża tej uchwały. A zatem nie można zgodzić się z twierdzeniem skarżącego, że zachodzi nieważność postępowania uzasadniająca przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ Sąd Apelacyjny wydał zaskarżony wyrok w składzie jednoosobowym przed dniem 26 kwietnia 2023 r.

IV. Z kolei zgodnie z art. 15zzs ust. 1 pkt 3 ustawy COVID-19 (w brzmieniu obowiązującym w dniu wydania zarządzenia przez SSO X.Y. z dnia 29 czerwca 2022 r. o wyznaczeniu terminu posiedzenia niejawnego na dzień 30 czerwca 2022 r. - k. 155; zob. art. 4 ustawy z dnia 28 maja 2021 r., o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw; Dz.U. z 2021 r., poz. 1090), w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, przewodniczący może zarządzić przeprowadzenie posiedzenia niejawnego, gdy nie można przeprowadzić posiedzenia zdalnego, a przeprowadzenie rozprawy lub posiedzenia jawnego nie jest konieczne. Skarżący zarzuca, że Sąd drugiej instancji wydał wyrok na posiedzeniu niejawnym, nie informując stron o takim zamiarze i uniemożliwiając w ten sposób zaprezentowanie stanowiska i dowodów przed wydaniem wyroku. Tymczasem z powyższego przepisu nie wynikał obowiązek sądu zawiadomienia stron o przeprowadzeniu postępowania niejawnego i pouczenia strony działającej bez profesjonalnego pełnomocnika o prawie wniesienia sprzeciwu co do rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym.

V. Zgodnie z § 74 rozporządzenia Ministra sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 2514 ze zm.), w aktach spraw przydzielonych przez SLPS, zamieszcza się wydruk raportu z losowania. W pozostałych sprawach przewodniczący wydziału wydaje zarządzenie o przydziale, chyba że sprawa została przydzielona przez inne narzędzie informatyczne (ust. 1); jeżeli akta sprawy prowadzone są w systemie teleinformatycznym, w aktach zamieszcza się raport z losowania, chyba że informacja o przydzieleniu sprawy jest przekazywana automatycznie z SLPS (ust. 2).

Skarżący twierdzi, że w aktach sprawy brak tej informacji, co, jego zdaniem, pozbawiło go możliwości sprawdzenia prawidłowości obsadzenia składu sądu w obu instancjach zgodnie z ustrojową zasadą losowego przydziału spraw sędziom a w konsekwencji powstały wątpliwości co do prawidłowości obsady sądu w obu instancjach, co może powodować nieważność postępowania w przypadku stwierdzenia takiej wadliwości i braku losowego przydziału spraw sędziom.

Należy wyjaśnić, że co do zarzutu związanego z losowaniem składu orzekającego w pierwszej instancji aktualność zachowują uwagi zmieszczone w punkcie I.

Jeśli natomiast chodzi o skład Sądu drugiej instancji, to Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 5 grudnia 2019 r., III UZP 10/19 (OSNP 2020 nr 6, poz. 58 z glosą A. Urbańskiego, OSP 2021 nr 2, poz. 11) stwierdził, że „Rozpoznanie sprawy w postępowaniu apelacyjnym przez skład trzyosobowy, w którym jednego z członków składu, niebędącego referentem, wyłonionego w drodze losowania (§ 50 ust. 1 w związku z § 54 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych, Dz.U. z 2019 r., poz. 1141), a przebywającego na planowanym urlopie wypoczynkowym, zgłoszonym do planu urlopów przed wyznaczeniem rozprawy apelacyjnej, zastępuje wyznaczony przez Przewodniczącego Wydziału zastępca, o którym mowa w § 72 ust. 1 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych, stanowi naruszenie zasady niezmienności składu wynikającej z art. 47b § 1 i 2 ustawy o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 52) i w konsekwencji prowadzi do nieważności postępowania z powodu rozpoznania

sprawy przez skład orzekający sprzeczny z przepisami prawa (art. 379 pkt 4 k.p.c.).”.

Należy jednak zaznaczyć, że po wydaniu przez Sąd Najwyższy uchwały III UZP 10/19, na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 r., poz. 190), do art. 55 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 217 ze zm.) dodany został § 4, obowiązujący od 14 lutego 2020 r., zgodnie z którym "Sędzia może orzekać we wszystkich sprawach w swoim miejscu służbowym, a w innych sądach w przypadkach określonych w ustawie (jurysdykcja sędziego). Przepisy o przydziale spraw oraz wyznaczaniu i zmianie składu sądu nie ograniczają jurysdykcji sędziego i nie mogą być podstawą stwierdzenia sprzeczności składu sądu z przepisami prawa, nienależytego obsadzenia sądu lub udziału osoby nieuprawnionej lub niezdolnej do orzekania w wydaniu orzeczenia". W związku z tym, gdyby nawet istotnie w sprawie orzekał sędzia niewylosowany do niej, to nie zachodzi nieważność postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 4 k.p.c. (zob. także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2023 r., I PSKP 41/22, LEX nr 3592117).

Niezależnie od tego, w aktach sprawy znajduje się wydruk raportu z losowania wraz z wynikiem losowania – przydział w sprawie XI Ua 4/22 z dnia 10 stycznia 2022 r; sprawę przydzielono do referatu sędziego SO X.Y.

Przechodząc do twierdzenia o oczywistej zasadności skargi, należy stwierdzić, że ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Oczywiście jest przy tym tylko to, co można dostrzec

bez potrzeby głębszej analizy czy przeprowadzenia dłuższych badań lub dociekań. Zarzucane uchybienia muszą zatem mieć kwalifikowany charakter i być dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001 nr 3, poz. 52; z dnia z 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001 nr 10, poz. 156).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący w ogóle nie ustosunkowuje się do tak rozumianej przesłanki oczywistej zasadności skargi ani nie wykazuje jej istnienia, bowiem nie wskazuje przepisów prawa materialnego i procesowego, które zostały naruszone w sposób kwalifikowany ani nie przedstawia żadnego wyводу w tej kwestii. Nie jest rolą Sądu Najwyższego stawianie hipotez, którą podstawę kasacyjną ma na myśli skarżący. Konkretyzacja wniosku w tym zakresie jest uprawnieniem, a zarazem obowiązkiem skarżącego. Sąd Najwyższy nie może zastępować strony w realizacji przysługującego jej prawa ani też być zobowiązany, by spełniać za nią ustawową powinność przez decydowanie, jaką rzeczywistą treść należałoby przypisać sformułowanym we wniosku zarzutom, tak żeby pozostawało to w zgodzie z intencją skarżącego.

Wobec niewykazania przez skarżącego istnienia powołanych przesłanek przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono stosownie do art. 98 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

[az]

[ał]

